

Handreiking voor discussies over landbouw en leefgedrag binnen de kerken

Gevoelig voor polarisatie

Polarisatie is het proces waarbij tegenstellingen tussen groepen in de samenleving steeds groter worden. Het “wij” tegenover “zij” waarbij het wederzijds vertrouwen volledig verdwijnt. Zo worden boeren tegen burgers opgezet, de stad tegenover het platteland en de natuur tegenover de landbouw. We zien het overal gebeuren: in de media, in de onderlinge gesprekken en zelf soms in de christelijke gemeente. In ieder geval dien je binnen de eigen gemeente je hiervan bewust te zijn. Paulus heeft een middel tegen polarisatie en schrijft aan de gemeente van Korinte: *De liefde is geduldig en vol goedheid. De liefde kent geen afgunst, geen ijdel vertoon en geen zelfgenoegzaamheid. Ze is niet grof en niet zelfzuchtig, ze laat zich niet boos maken en rekent het kwaad niet aan, ze verheugt zich niet over het onrecht maar vindt vreugde in de waarheid (1 Korintiërs 13:4-7)*

In de hele discussie die nu wordt gevoerd rondom de landbouw en milieu zie we tegenstellingen steeds groter worden. Eén van de oorzaken daarvan is “het vertoog” dat wil zeggen de wijze waarop wij over deze problematiek spreken. Daarbij vallen ons een aantal zaken op:

- We spreken vaak over cijfers, maar het gaat over mensen.
- De wijze waarop nu wordt gediscussieerd in Nederland raakt alle landbouwers; het lijkt erop dat dat de trots moet worden weggenomen en het vertrouwen beschadigd; maar het echte probleem is dat in bepaalde gebieden een verandering nodig is om natuur te behouden.
- De discussie is lang niet altijd zuiver, onder de noemer van “stikstofprobleem” gaat het ineens over dierwelzijn, ruimtegebrek in Nederland of over de noodzaak van export.

Gezamenlijke verantwoordelijkheid

We dienen ons ervan bewust te zijn, dat dit een probleem is dat we gezamenlijk hebben laten ontstaan en dat we ook gezamenlijk dienen op te lossen. Juist door samen te werken komen we in een andere situatie terecht. Het probleem is ontstaan door globalisering (=het doorgaande proces van internationale uitwisseling van mensen, goederen, geld, en informatie) Dat had tot gevolg dat concurrentie, doelmatigheid, economische resultaten en de eisen van de markt steeds belangrijker werden. De landbouw reageerde hierop met schaalvergroting, specialisatie en intensivering. De burger stimuleerde dit door stemgedrag, koopgedrag en leefgedrag. De agrariërs speelden in op de behoefte van de markt en de overheid. We zien nu dat het systeem hier vastloopt.

Tegelijkertijd moeten we beseffen dat landbouw niet alleen een zaak is van hen die erin werken, de wijze waarop wij met de landbouw omgaan raakt iedereen: het gaat over onze voeding, onze gezondheid, ons landschap, ons milieu en ook over ons geweten. We bedoelen bij dit laatste de zorg over hoe wij met de dieren, de bodem en het milieu omgaan. Het is begrijpelijk dat iedereen wil meepraten.

Waar de agrarische ondernemers vastlopen

Waar boeren zich bedreigt door voelen:

1. De bedreiging van de continuïteit. De boer voelt zich verbonden met de grond, het gewas en het vee. Voor hem is continuïteit heel erg belangrijk. Zo niet het belangrijkste. Er worden grote offers gebracht om het bedrijf in stand te houden.

2. Het onvermogen van de capaciteit. Agrarische bedrijven zijn relatief klein en zijn zeer verschillend. We denken aan pachtbedrijven en eigendom, we denken aan zwaar gefinancierde bedrijven en volledig eigendom, aan boeren met de juiste opleiding en zij die minder mogelijkheden hadden. Deze verscheidenheid brengt met zich mee dat boerenbedrijven geen speedboten zijn, maar eerder mammoettankers die tijd vragen om in te spelen op gewenste ontwikkelingen.

3. Het ervaren van onrechtvaardigheid. Op dit moment lijkt het wel dat iedereen verstand heeft van vee, grond en water. Ervaring en opleiding schijnen niet meer te tellen. Veel theoretische kennis komt niet overeen met de ervaringen die men zelf in de sector beleeft. Daarnaast spelen er veel andere belangen zoals schaarste aan grond, bureaucratie, belangen van andere partijen in de markt en onredelijke verlangens van burgers.

Deze gevoelens van onrechtvaardigheid belemmeren de boeren om gemotiveerd hun vak te blijven uitoefenen en om noodzakelijke veranderingen door te voeren. Vertrouwen in de toekomst is absolute voorwaarde voor veranderingen.

Oog voor de specifieke context

Wanneer we zoeken naar oplossingen moeten we aandacht geven aan de specifieke context van onze agrarische bedrijven:

- Relatief kleine bedrijven
- Met een grote behoefte aan kapitaal, wat vaak laag beloond wordt.
- Met een grote onderlinge verscheidenheid in grootte, grondsoort, ligging en bedrijfstype.
- Vrijwel allemaal gezinsbedrijven
- Grote emotionele betrokkenheid met bedrijf, grond, dieren en gewas
- Vaak nauw verbonden met de omgeving en de cultuur die daar is.
- Met voor alle bedrijven de noodzaak van een verdienmodel.

Voor de kerkelijke gemeenten geldt daarbij dat de agrariërs verschillende rollen kunnen hebben binnen de kerkelijke gemeente: als gemeentelid, als pachter van grond (en/ of gebouwen) en als iemand die een taak vervult binnen de gemeente.

Als christelijke gemeente aan de slag

Wat we nodig hebben is een wederzijds vertrouwen in elkaar, hoop geven en een toekomstperspectief bieden. Vrijwel altijd hebben we dezelfde verlangens naar harmonie en hebben we dezelfde zorgen over het milieu, alleen over de weg naar de oplossing denken we verschillend. Ook als burgers voelen we de pijn en de weerstand om te veranderen. Niet iedereen is in staat om veel meer te betalen voor de boodschappen en niet iedereen is bereid om het leefgedrag te veranderen.

Vanuit de christelijke gemeente herkennen we gemeenschappelijke kaders die de Bijbel ons aanreikt: we dienen rentmeesters te zijn van Gods schepping, we moeten de schepping onderhouden en bewaren. De Bijbel geeft ons de volgende woorden mee omdat mogelijk te maken: ontzag, afhankelijkheid, dankbaarheid, rechtvaardigheid, barmhartigheid, matigheid en rust. Vanuit die beweging kunnen we elkaar inspireren.

Concrete handvatten voor de kerkelijke gemeente:

1. Zoeken naar verbinding. Begin bij de Bijbelse bron, dat wat ons verbindt. Weiger om schuldigen aan te wijzen. Maar probeer elkaar te inspireren, hoop te geven en mee te denken in oplossingen. Spreek uit waar je naar verlangt, benoem de barrières om daar te komen en beschrijf welke dingen je concreet kunt veranderen in je eigen situatie.

2. Heb aandacht voor elkaar. Agrariërs hebben zekerheid nodig en een verdienmodel, wanneer dat hen geboden wordt zijn ze best bereid om te veranderen. Burgers zijn bereid om te veranderen als hun beurs dat toelaat en ze nieuwe invulling kunnen geven aan zingeving. Dat vergt ook bij hen tijd en het overwinnen van weerstand.

3. Op zoek naar nieuwe inspiratiebronnen. Lange tijd was de leidraad van onze samenleving: economische groei, handhaving van de koopkracht en het stimuleren van consumentisme. Nu we bereid zijn om te veranderen en het zoeken in de richting van een bewuster en een duurzamer leven, vraagt dit om een verandering van denken, andere prioriteiten stellen en een ander leefgedrag. Ten diepste zoeken we naar een zinvol bestaan dat ons door de Bijbel wordt voorgehouden.

4. Bidden Durf leer en leven te verbinden met het gebed. Benoem de diepste verlangens en benoem de pijn om er te komen. Juist in het gebed moeten we als gemeente bij elkaar kunnen komen. Durven we uit te spreken wat echt belangrijk voor ons is.

De kerkelijke gemeente vult dit heel concreet in door dit te verwoorden in de eredienst, in gemeenschappelijke ontmoetingen in de kleine groep en in het onderling pastoraat. In de wekelijkse eredienst kan er aandacht worden gegeven aan de noodzaak van een veranderingsproces, dit kan in de liederen, de verkondiging en in de gebeden. Daarnaast kan men denken aan oogstvieringen, dank- en biddagen of een viering op een agrarisch bedrijf.

In het pastoraat kan men denken aan een bezoek van de ambtsdragers aan hen die werkzaam zijn in de landbouw, aan ontmoetingen met lotgenoten of gewoon een kaartje. Wees je ook bewust dat je niet allemaal over de deskundigheid beschikt om ingewikkelde problemen over stikstof (of andere milieuproblemen) op te lossen en dat je ook niet altijd een pasklaar antwoord hebt voor iedere boer of burger. Iedereen heeft ook altijd weer te maken met eigen unieke omstandigheden.

De Werkgroep kerken en landbouw Fryslân brengt u deze handreiking onder de aandacht en is best bereid om dit toe te lichten. U kunt contact opnemen via de website. In ieder geval wensen wij iedere gemeente toe om op zorgvuldige en creatieve wijze hiermee om te gaan tot opbouw van de gemeente en tot inspiratie voor de gemeenteleden. Verder willen we u wijzen op het project “De aarde verbindt” waar u meer over kunt vinden op de website van Solidair Friesland: solidairfriesland.nl

Werkgroep kerken en landbouw Fryslân.